

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η επανεγκατάσταση των βιομηχανιών στην ΕΕ στα πλαίσια της διαδικασίας επανεκβιομηχάνισης»

(2014/C 311/03)

Εισηγητής: ο κ. **Edgardo Maria Iozia**

Συνεισηγητής: ο κ. **José Custódio Leirião**

Στις 19 Σεπτεμβρίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Η επανεγκατάσταση των βιομηχανιών στην ΕΕ στα πλαίσια της διαδικασίας επανεκβιομηχάνισης.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 8 Απριλίου 2014.

Κατά την 448η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 29 και 30 Απριλίου 2014 (συνεδρίαση της 29ης Απριλίου) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 139 ψήφους υπέρ και 4 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι για να σταματήσει η οικονομική παρακμή της Ένωσης, είναι απαραίτητο να αναβιώσει η βιομηχανία και, ειδικότερα, η μεταποιητική που αποτελεί τη δύναμη της παραγωγικής δομής. Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας προτείνει τον καθορισμό μερικών χρήσιμων εργαλείων για να στηρίξει την πρωτοβουλία της Επιτροπής, με στόχο την επανεκβιομηχάνιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας τίθεται το θέμα του επαναπατρισμού των επιχειρήσεων που έχουν μεταφέρει αλλού τις δραστηριότητές τους. Ακόμη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει μια διαδικασία ανάλυσης όσον αφορά το θέμα του επαναπατρισμού. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι στο πλαίσιο της κατάρτισης της παρούσας γνωμοδότησης το Eurofound (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας) έχει επιφορτιστεί με τον καθορισμό ενός συνόλου δεδομένων που απαιτούνται ώστε να καταστεί κατανοητή η έκταση του φαινομένου του επαναπατρισμού και οι πιθανές λύσεις.

1.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το σχέδιο που προτείνει ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Tajani, να αναπτυχθεί μια πολιτική επανεκβιομηχάνισης της Ένωσης, ώστε η συμβολή της βιομηχανίας στο ΑΕγχΠ να ανέλθει στο 20 % από το 15,6 % που είναι σήμερα, και προτείνει να επεκταθεί το έργο και να ενισχυθεί με τον ακόλουθο στόχο: «ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό σύμφωνο για μια νέα βιώσιμη και ανταγωνιστική βιομηχανία». Η Επιτροπή στην πρόσφατη ανακοίνωσή της⁽¹⁾ έδωσε ορισμένες προτεραιότητες μεταξύ των οποίων:

- συνέχιση της εμβάθυνσης της ενσωμάτωσης της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας με ιδιαίτερη προσοχή στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρηματικών υπηρεσιών για την αύξηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της ΕΕ γενικότερα,
- μεγιστοποίηση του δυναμικού της εσωτερικής αγοράς με την ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών, την παροχή σταθερού, απλουστευμένου κανονιστικού πλαισίου και,
- αποτελεσματική εφαρμογή των μέσων περιφερειακής ανάπτυξης με εθνικά μέσα και μέσα της ΕΕ για την υποστήριξη της καινοτομίας, των δεξιοτήτων και της επιχειρηματικότητας.

1.3 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Ένωση να καθορίσει ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης επί των ακόλουθων σημείων και συγκεκριμένα:

- να χαραχθούν πολιτικές για την επιτάχυνση της καινοτομίας και της παραγωγικότητας ώστε να δημιουργηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα·
- να προσδιοριστούν νέα τραπεζικά μέσα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις χρηματοδοτήσεις και την επιτάχυνση των απαιτούμενων επενδύσεων·

⁽¹⁾ COM(2014) 14 final.

- να προωθηθούν δράσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμετοχή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας μεταποίησης σε όλες τις φάσεις της αλυσίδας αξίας·
- να ενσωματωθούν η επανεκβιομηχάνιση και ο επαναπατρισμός σε μια αιχμόφορα ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική που να επικεντρώνεται στις επενδύσεις, στις τεχνολογίες, στην επιχειρηματικότητα, στην καινοτομία, στην έρευνα, στις τιμές ενέργειας, στις υποδομές, στο εμπόριο, κλπ·
- να θεσπιστεί συνεκτική, σταθερή και ασφαλής νομοθεσία·
- να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς·
- να θεσπιστεί περιβαλλοντική νομοθεσία σύμφωνη με τους κύκλους των επενδύσεων και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας·
- να εκσυγχρονιστούν οι υποδομές·
- να χρηματοδοτηθούν οι ανάγκες των επιχειρήσεων·
- να υποστηριχθεί η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική·
- να εξασφαλιστούν ειδικευμένες θέσεις εργασίας στην αγορά της Ευρώπης·
- να αντιμετωπιστεί η έλλειψη ικανοτήτων και δεξιοτήτων στη βιομηχανία μεταποίησης·
- να αναπτυχθεί ένα σύστημα αποτελεσματικής διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων, το οποίο να προωθεί την επαγγελματική δραστηριότητα, τις επαγγελματικές δεξιότητες και την καινοτομία και, ιδίως, να αξιοποιεί τις δημιουργικές δυνατότητες φορέων της κοινωνίας των πολιτών όπως οι εθνικές και οι ευρωπαϊκές ενώσεις μηχανικών και ερευνητών.

Από τα κράτη μέλη η ΕΟΚΕ ζητά:

- να κατασκευαστούν νέες ή να αναζωογονηθούν βιομηχανικές περιοχές και εγκαταστάσεις που έχουν μειώσει τις δραστηριότητές τους, λόγω των υπεράκτιων δραστηριοτήτων των βιομηχανιών μεταποίησης·
- να εκσυγχρονιστούν ή να ανανεωθούν τα μέσα και οι διαδικασίες παραγωγής προκειμένου να ευθυγραμμιστούν με τις νέες απαιτήσεις της πολιτικής για την αιχμόφορα ανάπτυξη·
- να καθιερωθεί ένα πιο ισορροπημένο σύστημα τελών σε εθνικό επίπεδο για την προώθηση της εγχώριας κατανάλωσης και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με σκοπό την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (FDI)·
- να οργανωθούν ειδικά κέντρα ενημέρωσης για τις διαδικασίες μετεγκατάστασης και τον επαναπατρισμό.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας μια ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική με σαφέστερους στόχους σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο η οποία να είναι σε θέση να προσελκύει επενδύσεις σε όλους τους τομείς της μεταποίησης (υψηλής και χαμηλής τεχνολογίας). Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να επικεντρωθούν στην αλυσίδα παγκόσμιας αξίας, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας, της καινοτομίας και της ανάπτυξης.

1.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να καθοριστούν φιλόδοξοι στόχοι αλλά παράλληλα και ρεαλιστικοί που θα πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2020 για την επανεκβιομηχάνιση στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτικές που ενθαρρύνουν τον επαναπατρισμό παραγωγικών δραστηριοτήτων που έχουν μεταφερθεί ενδέχεται να συμβάλουν στην επίτευξη των προτεινόμενων στόχων.

1.6 Οι βασικοί λόγοι επαναπατρισμού από την Κίνα στη Δύση θα μπορούσαν να είναι:

- το κόστος μετεγκατάστασης μπορεί να είναι υψηλότερο των προβλέψεων·
- η αύξηση της παραγωγικότητας, η μείωση του κόστους και η βελτίωση της ικανότητας που απέκτησαν πολλές δυτικές εθνικές επιχειρήσεις ακολουθώντας προγράμματα συνεχούς βελτίωσης·
- η επιθυμία εγκατάστασης της παραγωγής και ο σχεδιασμός για μια καλύτερη συνεργασία σε εθνικό επίπεδο·

- η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των προϊόντων και η ανάγκη τροποποίησης των συσκευασιών προκειμένου να ικανοποιούνται οι επιθυμίες των πελατών·
- η μείωση του κόστους ενέργειας στις ΗΠΑ·
- ισχυρότερες κυβερνητικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στις Ηνωμένες Πολιτείες·
- ανάγκη υπερπαραγωγής για την πλήρωση των εμπορευματοκιβωτίων·
- αναμονή των προϊόντων λόγω αβέβαιης παράδοσης, ασυνεπούς ποιότητας, τελωνειακών πρακτικών·
- αύξηση του κόστους μεταφοράς λόγω μισοάδειων πλοίων·
- υψηλό επίπεδο προστασίας προκειμένου να καλυφθούν τα υπό διαμετακόμιση εμπορεύματα, οι κύκλοι, η συνοδεία ασφαλείας, ο αβέβαιος χρόνος παράδοσης και οι έλεγχοι ποιότητας·
- αύξηση των έκτακτων εξόδων·
- τα περισσότερα ελαττώματα σε σχέση με τις τοπικές πηγές, συμπληρωματική επιθεώρηση υλικών και ανοχές, πιο δυσχερή πελάτες·
- μείωση της διαφοράς του κόστους μεταξύ της χώρας υποδοχής και της χώρας προέλευσης (κόστος εργατικού δυναμικού και μεταφοράς)·
- λειτουργικά στοιχεία όπως: μειωμένη λειτουργική ευελιξία, παραγγελίες, ακαμψία μετά την παράδοση, ποινή για τις καθυστερημένες παραγγελίες·
- παραγγελίες στις οποίες πρέπει να προβλέπεται μια ελάχιστη ποσότητα λόγω του μεγέθους των εμπορευματοκιβωτίων·
- μειωμένη ανταπόκριση στη ζήτηση των πελατών, λόγω της φυσικής απόστασης μεταξύ του τόπου παραγωγής και των κέντρων ανάπτυξης·
- παραγωγή και παράδοση· αντίκτυπος στον κύκλο ζωής του προϊόντος·
- αυξημένο κόστος συντονισμού της αλυσίδας εφοδιασμού·
- προβλήματα ποιότητας (κακή ποιότητα του προϊόντος)·
- διαθεσιμότητα δεξιοτήτων (έλλειψη καλά καταρτισμένων τεχνικών και ειδικευμένων εργαζομένων στη χώρα υποδοχής)·
- υψηλό ποσοστό ανεργίας στη χώρα προέλευσης·
- κίνδυνοι συναλλαγματικής ισοτιμίας.

1.7 Οι μεταποιητικές βιομηχανίες χρειάζονται υλικά ανθεκτικά και ευέλικτα, προκειμένου να ανταγωνίζονται στις σημερινές αγορές. Ο επαναπατρισμός της παραγωγής είναι ένας από τους τρόπους που μπορεί να χρησιμοποιήσουν οι επιχειρήσεις για την κάλυψη των αναγκών αυτών. Για την ΕΟΚΕ οι κεντρικές πολιτικές που στηρίζουν τις μεταποιητικές βιομηχανίες που επιλέγουν να επανεγκατασταθούν και/ή να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στην Ευρώπη συνίστανται στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις που επενδύουν, στις επαγγελματικές δεξιότητες, στο ανταγωνιστικό ενεργειακό κόστος, στην πρόσβαση στη χρηματοδότηση, και στην πρόσβαση στις αγορές.

1.8 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι «οι λιανικές τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ για τη βιομηχανία αυξήθηκαν κατά μέσο όρο κατά 3,5 % ετησίως, ενώ οι τιμές αερίου κατά 1 % μεταξύ 2008 και 2009. Ως αποτέλεσμα, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας για τη βιομηχανία στην ΕΕ εκτιμάται ότι είναι διπλάσιες από ό,τι στις ΗΠΑ και τη Ρωσία και 20 % υψηλότερες από ό,τι στην Κίνα σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας ⁽²⁾. Οι αποκλίσεις ως προς τις τιμές είναι μεγαλύτερες για το φυσικό αέριο: το φυσικό αέριο στην ΕΕ είναι τρεις με τέσσερις φορές ακριβότερο για τη βιομηχανία της ΕΕ σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της στις ΗΠΑ, τη Ρωσία και την Ινδία και 12 % ακριβότερο σε σύγκριση με την Κίνα αλλά φθηνότερο από ό,τι στην Ιαπωνία. Παρά ταύτα, οι τιμές που έχουν καταβληθεί στην πράξη από τους βιομηχανικούς χρήστες είναι δυνατόν να διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών». ⁽³⁾

1.9 Η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει σε βάθος το θέμα των βιομηχανιών έντασης ενέργειας στην Ευρώπη ⁽⁴⁾ και έχει προτείνει μια σειρά από μέτρα και συστάσεις με στόχο να μπορούν να συνεχίσουν να παράγουν στην Ευρώπη, και με την ευκαιρία αυτή ανανεώνει τις εκκλήσεις της προς τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να υιοθετήσουν μια κοινή ενεργειακή πολιτική και να αντιμετωπίσουν το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας των παραγόντων κεφάλαιο και ενέργεια. Καλεί τους κοινωνικούς εταίρους να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με ένα σύμφωνο για την ανάπτυξη που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες και την υπεράσπιση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, το οποίο εγγυάται την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης της Λισαβόνας για μια κοινωνική οικονομία της αγοράς.

1.10 Η συνοχή μεταξύ των πολιτικών έχει σημαντικές επιπτώσεις. Η πρώτη είναι ότι η μελλοντική ανάπτυξη είναι σε μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και τούτο απαιτεί συνοχή στην έρευνα, στη νομοθεσία και στα προγράμματα στήριξης. Η δεύτερη συνέπεια αφορά την κοινωνικά βιώσιμη ανάπτυξη και ως εκ τούτου τη σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, δηλαδή, απασχόληση για όλους, ειδικευμένη και χωρίς αποκλεισμούς, ικανή με τη σειρά της να παράγει ανάπτυξη ποιότητας και, συνεπώς, προστιθέμενη αξία από πλευράς ανταγωνιστικότητας.

1.11 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια καλύτερη σχέση μεταξύ επιχειρήσεων και τραπεζών, που επικεντρώνονται στην πραγματική οικονομία, ενδέχεται να συμβάλει στην επίτευξη γόνιμης συνεργασίας και στην αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που συνδέονται με την παρουσία τους στις αγορές του εξωτερικού.

1.12 Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που θα πρέπει να αποσκοπούν κυρίως στην καινοτομία, στην ποιότητα, στην αξιοπιστία, στα αποτελέσματα και στη λειτουργικότητα των προϊόντων τους, οφείλουν να χαρακτηρίσουν το περιβαλλοντικό τους «αποτύπωμα» και, τέλος, να εφαρμόσουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη στις διαδικασίες παραγωγής τους. Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων είναι εξίσου σημαντικό να τεθούν υπό έλεγχο οι παράγοντες κόστους, ιδίως το μισθολογικό και το ενεργειακό κόστος, και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για τον σκοπό αυτόν.

1.13 Η μετάβαση των συστημάτων παραγωγής, των υποδομών και των οικονομιών μας προς την αειφορία και τις δημογραφικές αλλαγές, η κατάρτιση των νέων γενεών και η προσαρμογή του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας, όλα αυτά απαιτούν μαζικές επενδύσεις που πρέπει να γίνουν κατά τρόπο συνεκτικό και συντονισμένο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.14 Η διατήρηση μιας μεγάλης και ποικίλης μεταποιητικής βάσης στην Ευρώπη είναι σημαντική για τη διατήρηση των δεξιοτήτων που αν χαθούν, είναι δύσκολο να αναπτυχθούν εκ νέου. Ειδικές ικανότητες παραγωγής σε συγκεκριμένους κλάδους ενδέχεται, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, να συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη νέων προϊόντων.

1.15 Πρέπει να ενισχυθεί και να διατηρηθεί η ικανότητα της Ευρώπης στην έρευνα και την καινοτομία, ώστε να εξασφαλίζει μια σταθερή και διαρκή βιώσιμη ανάπτυξη· για τον σκοπό αυτό απαιτούνται ευφείς, αποδοτικές και αποτελεσματικές ρυθμίσεις για την προώθηση των βέλτιστων συνθηκών, τον προσανατολισμό της τεχνολογικής πρωτοπορίας, τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας στον τομέα της έρευνας, της βιομηχανίας και της μεταποίησης, για την προώθηση της ασφάλειας και της βιωσιμότητας ⁽⁵⁾.

Οι επιχειρήσεις που εξετάζουν το ενδεχόμενο να μετεγκατασταθούν πρέπει να γνωρίζουν τι αναζητούν και τον τρόπο επίτευξής του εντός της ΕΕ. Οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστα δεδομένα, πληροφορίες και συμβουλές για να προβλέψουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα, συμπεριλαμβανομένων των πραγματικών δαπανών. Οι αντιπροσωπείες της ΕΕ και των κρατών μελών σε μεγάλες χώρες θα πρέπει να ενισχύσουν τη συνδρομή τους και το ίδιο θα πρέπει να πράξουν οι περιφερειακές και οι τοπικές αρχές. Όλα αυτά για να διαπιστωθεί εάν ο ίδιος στόχος θα μπορούσε να επιτευχθεί στο εσωτερικό της Ένωσης.

⁽²⁾ Οι τιμές αυτές δεν διορθώνονται από ποιοτικές διαφορές, καθώς η προσφορά ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ είναι πιο αξιόπιστη και με μικρότερες διακοπές σε σύγκριση με τις εν λόγω χώρες.

⁽³⁾ COM(2014) 14 final.

⁽⁴⁾ ces1857-2011_ac_el.do.

⁽⁵⁾ INT 451/Έρευνα και ανάπτυξη προς ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ΕΕ C 277, 17.11.2009, σ. 1

1.16 Τα βασικά κίνητρα που ωθούν στον επαναπατρισμό καθορίζονται στο σημείο 1.6.

1.17 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιλαμβάνει τη διαδικασία επαναπατρισμού στην βιομηχανική ατζέντα ως στοιχείο επιτάχυνσης της βιομηχανικής δραστηριότητας, της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και καθιστά τον τομέα της μεταποίησης κινητήριο δύναμη για το μέλλον της Ευρώπης. Η συμφωνία που υπογράφηκε πρόσφατα με το Eurofound παρουσιάζεται ως ένα μικρό πρώτο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

2. Εισαγωγή

2.1 «Δεν μπορεί να συνεχιστεί η βιομηχανική εγκατάλειψη της Ευρώπης. Τα στοιχεία είναι σαφέστατα: Η ευρωπαϊκή βιομηχανία μπορεί να προσφέρει ανάπτυξη και απασχόληση. Σήμερα παρουσιάσαμε τους όρους για τη βιώσιμη βιομηχανία του μέλλοντος στην Ευρώπη, για την υλοποίηση των επενδύσεων που χρειάζονται στις νέες τεχνολογίες και για την εκ νέου εδραίωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης και επιχειρηματικότητας. Με τη συνεργασία και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μπορούμε να επαναφέρουμε τη βιομηχανία στην Ευρώπη»⁽⁶⁾.

2.2 Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών έχει σημειωθεί μια σταδιακή μετεγκατάσταση των δραστηριοτήτων μεταποίησης από την Ευρώπη προς τρίτες χώρες καθώς και μια προοδευτική αποβιομηχάνιση που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του μεριδίου του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ, το οποίο σε πολύ λίγα χρόνια από το 20 κατέβηκε στο 15 %. Στην ΕΕ, από το 2008, έχουν χαθεί 3,5 εκατ. θέσεις εργασίας στη μεταποιητική βιομηχανία.

2.3 Το offshoring, ή η απόφαση για την εγκατάσταση της παραγωγής τους σε ξένες χώρες υπήρξε, τουλάχιστον από τη δεκαετία του εβδομήντα και μετά, μια από τις πιο διαδεδομένες στρατηγικές για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις των μεγάλων βιομηχανικών χωρών της Δύσης. Συχνά, αυτή η επιλογή διαχειρίσιμη συνοδεύτηκε από την επιλογή εξωτερικής ανάθεσης των δραστηριοτήτων παραγωγής (outsourcing), συμβάλλοντας στη δημιουργία οικονομικών φαινομένων, όπως το «Global factory» (Παγκόσμιο εργοστάσιο), το «International supply chain» (Διεθνής αλυσίδα εφοδιασμού) και το «Global commodity chains» (Παγκόσμια αλυσίδα εμπορευμάτων), τα δε τελευταία αποκαλέστηκαν στη συνέχεια «Global value chains» (Παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες)⁽⁷⁾.

2.4 Η διαδικασία «μετατόπισης πλούτου» από χώρες του ΟΟΣΑ σε χώρες με μεγάλη έκταση και πληθυσμό αλλά μεσαίου εισοδήματος προήλθε σε μεγάλο βαθμό από την Κίνα και την Ινδία, αλλά και άλλες χώρες συμβάλλουν στη διαδικασία αυτή, όπως η Βραζιλία και η Νότιος Αφρική. Στον κόσμο των 20 κορυφαίων παραγωγών χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της ΕΕ (Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία και Κάτω Χώρες), έχουν καταγραφεί πολύ σημαντικές μειώσεις στη βιομηχανική παραγωγή από το 1990. Στις ΗΠΑ, από το 1987, η ιδιωτική χρήση στη βιομηχανία μεταποίησης έχει μειωθεί από το 21 % σε λιγότερο από 11 %⁽⁸⁾.

2.5 Οι πολιτικές για την καταπολέμηση της κρίσης από τις χώρες της ευρωζώνης πρέπει να επανεξεταστούν, διότι ενδέχεται να περιπλέξουν περαιτέρω την κατάσταση. «Αν η αιτία της κρίσης βρίσκεται στις αυξανόμενες αποκλίσεις μεταξύ των οικονομιών της ευρωζώνης, τότε οφείλουμε να διορθώσουμε την πολιτική μας όσον αφορά τη λιτότητα. Η πολιτική αυτή, από μόνη της, δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της έλλειψης ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αντιθέτως είναι πιθανό να επιδεινώσει την κατάσταση»⁽⁹⁾.

2.6 Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση και το δημόσιο χρέος σε ορισμένες χώρες με ισχυρή μεταποιητική βιομηχανία, οδήγησε σε περαιτέρω συρρίκνωση των δευτερευουσών βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Το υψηλό κόστος της ενέργειας, ιδίως σε τομείς υψηλής κατανάλωσης ενέργειας (όπως η χαλυβουργία), έχει αποθαρρύνει τις επενδύσεις και οδήγησε ορισμένες επιχειρήσεις να μετεγκατασταθούν.

⁽⁶⁾ Η βιομηχανική επανάσταση επαναφέρει τη βιομηχανία στην Ευρώπη, 10 Δεκεμβρίου 2012 — Επίτροπος Tajani.

⁽⁷⁾ Έκθεση του ευρωπαϊκού κέντρου ερευνών με θέμα τη διεθνοποίηση, αριθ. 3/2013 σ. 57

⁽⁸⁾ The Mechanics Behind Manufacturing Job Losses (Η μηχανική πίσω από την απώλεια θέσεων εργασίας στη μεταποίηση), William T. Gavin στο Economic Synopses, 2013, αρ. 20.

⁽⁹⁾ Διάλεξη. London school of Economics. 3 Δεκεμβρίου 2013.

2.7 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δώσει έμφαση στη χρήση τεχνολογιών γενικής εφαρμογής (ΚΕΤ) και αυτοματισμού. Άλλοι παράγοντες, όπως η καθαρή και προηγμένη παραγωγή, οι επενδύσεις σε ευφυή δίκτυα, καθώς και η ενεργειακή απόδοση και η βιώσιμη κινητικότητα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για το μέλλον της ΕΕ, όπως η δυνατότητα δημιουργίας, βραχυπρόθεσμα, νέων θέσεων εργασίας.

3. Ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική και επανεκβιομηχάνιση

3.1 Η υφιστάμενη βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως στόχο τη βελτίωση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μπορεί να διατηρήσει το ρόλο της ως κινητήρια δύναμη για την αειφόρο ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ευρώπη. Το άρθρο 173 της Συνθήκης (ΣΛΕΕ) αποτελεί τη νομική βάση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ.

Με τον όρο επανεκβιομηχάνιση νοείται μια σειρά από πρωτοβουλίες και προγράμματα για τη στήριξη της οικονομικής και παραγωγικής ανάπτυξης σε εδαφικές ζώνες που πλήττονται από βιομηχανικές, κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές κρίσεις. Η Ευρώπη χρειάζεται, τώρα περισσότερο από ποτέ, η πραγματική οικονομία της να στηρίξει την ανάκαμψη της ανάπτυξης και της απασχόλησης μέσω μιας νέας φάσης επανεκβιομηχάνισης. Η βιομηχανία έχει σημαντικές δευτερογενείς συνέπειες. Εκτιμάται ότι εκατό θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον τομέα αυτό θα συμβάλουν στη δημιουργία άλλων τόσων σε άλλους τομείς της οικονομίας⁽¹⁰⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της με θέμα «Για μια ευρωπαϊκή βιομηχανική αναγέννηση» που εγκρίθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2014 καλεί τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν την καίρια σημασία της βιομηχανίας για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη και να συνεκτιμήσουν τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας στον τομέα της βιομηχανίας σε όλους τους τομείς πολιτικής⁽¹¹⁾.

3.2 Το 2012 η Επιτροπή δρομολόγησε μια στρατηγική για την επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης με στόχο την αύξηση του μεριδίου του τομέα μεταποίησης στην ευρωπαϊκή οικονομία από το 16 % του ΑΕγχΠ στο 20 % έως το 2020. Η πρωτοβουλία αυτή βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες: περισσότερες επενδύσεις στην καινοτομία, κατάρτιση που συνδέεται στενά με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση και στις αγορές⁽¹²⁾.

3.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει μια ενιαία στρατηγική: μια ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική, που να προσδιορίζει τους στρατηγικούς τομείς, προκειμένου να ενισχυθεί το σύνολο της αλυσίδας των μεταποιητικών δραστηριοτήτων, είτε πρόκειται για τελικά είτε για ημι-κατεργασμένα προϊόντα. Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει γνωμοδότηση⁽¹³⁾ με θέμα την ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά το σχέδιο δράσης για τη χαλυβουργία⁽¹⁴⁾, στην οποία ορίζει συγκεκριμένα και επείγοντα μέτρα για την υποστήριξη ενός εκ των ακρογωνιαίων λίθων της μεταποιητικής βιομηχανίας: βασικά προϊόντα υψηλής ποιότητας που συνιστούν πραγματική προστιθέμενη αξία για τις βιομηχανίες των επόμενων σταδίων παραγωγής, ειδικότερα για τη μηχανολογία, την τερματική μηχανική, την αυτοκινητοβιομηχανία, την κατασκευαστική βιομηχανία και τη ναυπηγική βιομηχανία, για να αναφερθούν μόνο οι σημαντικότερες.

3.4 Σε πολλές γνωμοδοτήσεις για τις βιομηχανικές μεταλλαγές, η ΕΟΚΕ έχει προτείνει λύσεις και υποδεικνύει κατευθύνσεις προκειμένου να ανακτήσει η ευρωπαϊκή βιομηχανία την ανταγωνιστική της θέση. Η ΕΟΚΕ είναι απολύτως πεπεισμένη ότι η ανάκαμψη της βιομηχανίας είναι καθοριστικής σημασίας για την οικονομική μεγέθυνση, την ανάπτυξη και την ευημερία, τη βάση, δηλαδή, του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

3.5 «Ο μεταποιητικός τομέας παραμένει το μηχανοστάσιο της οικονομικής ανάπτυξης: στις περιοχές όπου η βιομηχανία έχει αυξήσει το σχετικό μερίδιό της, το ΑΕγχΠ αυξήθηκε περισσότερο. Μια εξήγηση τούτου είναι ότι στον τομέα της μεταποίησης, μέσω της καινοτομίας που έχει εισαχθεί σε προϊόντα και σε διαδικασίες, δημιουργείται αύξηση της παραγωγικότητας για τους άλλους τομείς: η μηχανοργάνωση των υπηρεσιών δεν θα είχε ποτέ πραγματοποιηθεί χωρίς τον υπολογιστή. Πόσο μάλλον που στον τομέα της μεταποίησης είναι που υλοποιούνται η έρευνα και η ανάπτυξη οι οποίες αποτελούν τη βάση της καινοτομίας»⁽¹⁵⁾⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁰⁾ <http://www.labanconota.it/finanza/globalizzazione-delocalizzazione-reindustrializzazione.html>.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/mission-growth/index_en.html.

⁽¹²⁾ Μια ισχυρότερη ευρωπαϊκή βιομηχανία για την ανάπτυξη και την οικονομική ανάκαμψη — Επικαιροποίηση της ανακοίνωσης για τη βιομηχανική πολιτική — COM(2012) 582 final, 10 Οκτωβρίου 2012.

⁽¹³⁾ Υπό έγκριση. CCM/117 Ένα σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή χαλυβουργία.

⁽¹⁴⁾ COM(2013) 407 final.

⁽¹⁵⁾ Η βιομηχανία μηχανή πλούτου; Η θετική ανταπόκριση των ευρωπαϊκών περιφερειών (Βιομηχανικά σενάρια- Κέντρο μελετών Confindustria, Ιούνιος 2011).

⁽¹⁶⁾ Κεφάλαιο 4, Η επιτακτική ανάγκη «βιομηχανικής παραγωγής» στην ΕΕ: ο ρόλος της βιομηχανικής πολιτικής. Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2013, Προς μια επανεκβιομηχάνιση που βασίζεται στη γνώση

3.6 Οι ευρωπαϊκοί χρηματοδοτικοί πόροι έχουν αυξηθεί. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας «Ορίζοντας 2020» αυξήθηκε από τα 54 δις στα 70 δις ευρώ. Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) διαθέτουν στα κράτη μέλη ποσό τουλάχιστον 100 δις ευρώ για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στον τομέα της καινοτομίας, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της βιομηχανικής πολιτικής. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα COSME για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και των ΜΜΕ 2014-2020, διαθέτει προϋπολογισμό 2,3 δις ευρώ. Η SPIRE, Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency (Βιώσιμη βιομηχανική διαδικασία μέσω απόδοσης πόρων και ενέργειας), είναι η νέα σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), που υπεγράφη τον Δεκέμβριο του 2013 στο πλαίσιο του προγράμματος Ορίζοντας 2020 με συνολικό προϋπολογισμό 900 εκατ. ευρώ για τα επόμενα επτά χρόνια ⁽¹⁷⁾.

3.7 «Η νανοτεχνολογία, η μικροηλεκτρονική και η νανοηλεκτρονική, ακόμη και στον τομέα των ημιαγωγών, τα προηγμένα υλικά, η βιοτεχνολογία και η φωτονική, η ρομποτική και η τρισδιάστατη εκτύπωση είναι όλοι κλάδοι που σημειώνουν θεαματική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο έλεγχος των τεχνολογιών αυτών συνεπάγεται τη δυνατότητα διαχείρισης της μετάβασης σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση και η οποία χαρακτηρίζεται από χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα» ⁽¹⁸⁾.

3.8 Στο σχέδιο έκθεσης του ΕΚ σχετικά με την επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης για την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας ⁽¹⁹⁾ τονίζεται ότι «η μελλοντική βιομηχανική δύναμη της Ευρώπης έγκειται στη στρατηγική RISE (Renaissance of Industry for a Sustainable Europe — Αναγέννηση της βιομηχανίας για μια βιώσιμη Ευρώπη) η οποία επιδιώκει την τεχνολογική, επιχειρηματική και κοινωνική καινοτομία με στόχο μια τρίτη βιομηχανική επανάσταση, η οποία θα περιλαμβάνει μια “επίθεση” εκσυγχρονισμού, βασισμένη στις χαμηλές εκπομπές άνθρακα».

3.9 Το κοινό μέλλον είναι «Ευρώπη βιομηχανική περιοχή», αλλά τούτο απαιτεί μια πραγματική επίθεση εκσυγχρονισμού τουλάχιστον σε πέντε επίπεδα: ενίσχυση της τεχνολογικής και παραγωγικής καινοτομίας, με επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της ανταγωνιστικότητας· μείωση των καθυστερήσεων, της αδιαφάνειας και του φόρτου της δημόσιας διοίκησης· διευκόλυνση της καθημερινότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων· προώθηση των ηλεκτρονικών υποδομών και των κατάλληλων δικτύων (Συνδέοντας την Ευρώπη, ΔΕΔ-Μ, ΔΕΔ-Ε και το ψηφιακό θεματολόγιο)· κυκλοφορία κεφαλαίων που είναι προσβάσιμα και μοχλός για την ενθάρρυνση και την προσέλκυση ιδιωτικών πόρων με μεσοπρόθεσμους επενδυτικούς στόχους.

4. Ο επαναπατρισμός

4.1 Ο επαναπατρισμός (reshoring) είναι μια εκούσια επιχειρηματική στρατηγική που σχετίζεται με την μερική ή ολική επανεγκατάσταση της προηγούμενης μετεγκατάστασης (in-sourced ή out-sourced) της παραγωγής στη χώρα καταγωγής (Backshoring) ή στην περιοχή της χώρας καταγωγής ⁽²⁰⁾. Το offshoring είναι η μετεγκατάσταση της παραγωγής μιας επιχείρησης, ή μέρους της, από μια ευρωπαϊκή χώρα σε μια τρίτη χώρα.

4.2 Τα τελευταία χρόνια, πολλές βιομηχανίες αποφάσισαν να μεταφέρουν μέρος της αλυσίδας παραγωγής τους στο εξωτερικό της Ένωσης, προσεγγίζοντας αρχικά τις αναδυόμενες αγορές, ως επί το πλείστον με γνώμονα, σε επόμενη φάση, το χαμηλό κόστος εργασίας και την εγγύτητα με τους πόρους. Η τάση αυτή μας οδήγησε σήμερα σε μια κατάσταση στην οποία η ευρωπαϊκή αγορά των 500 εκατομμυρίων κατοίκων έχει καταλήξει να αποτελεί μέγα καταναλωτή μη ευρωπαϊκών βιομηχανικών προϊόντων. Ποιοι παράγοντες θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον επαναπατρισμό αυτών των επιχειρήσεων; Σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ο επαναπατρισμός μέρους των επιχειρήσεων αυτών θα μπορούσε να αποφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα όπως τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, τη μείωση της απώλειας της τεχνογνωσίας, καθώς και την ενίσχυση του σήματος «made in». Δεδομένων των πολλών δυναμικών και παραγόντων καθοριστικής σημασίας που επηρεάζουν την επιλογή μετεγκατάστασης και/ή επαναπατρισμού, ενδείκνυται μια λεπτομερής ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στο επίπεδο της μεμονωμένης επιχείρησης.

4.3 Η διαδικασία της μετεγκατάστασης συνεχίζεται από την Ευρώπη προς την Ασία. Κατά την περίοδο 2007-2009, το 40 % περίπου των επιχειρήσεων που απασχολούν περισσότερους από 50 εργαζόμενους μετατόπισαν ως ένα βαθμό την παραγωγή τους, ιδίως δε οι επιχειρήσεις με υψηλή κατανάλωση ενέργειας. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μια σειρά από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που έχουν διατηρήσει ένα υψηλό ποσοστό μεταποιητικής δραστηριότητας.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/research/press/2013/pdf/ppp/spire_factsheet.pdf.

⁽¹⁸⁾ Κεφάλαιο 5. Παραγωγή και εμπόριο της ΕΕ με βάση τις κύριες τεχνολογίες γενικής εφαρμογής. Έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2013, Προς μια επανεκβιομηχάνιση που βασίζεται στη γνώση

⁽¹⁹⁾ Εισηγητής: ο κ. Reinhard Bütikofer PR\936863EL.doc PE510.843v01-00 2013/2006(INI).

⁽²⁰⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group

4.4 Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις λόγω της συνέχισης της κρίσης είναι πολύ προσεκτικές και αποφεύγουν να σχεδιάζουν περαιτέρω επενδύσεις και να αλλάζουν τους υφιστάμενους προμηθευτές.

4.5 Διάφοροι παράγοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση επηρεάζουν αρνητικά τη διαδικασία επαναπατρισμού, όπως:

- το πολύ ισχυρό ευρώ
- η χαμηλή παραγωγικότητα
- το υψηλότερο κοινωνικό κόστος σε σχέση άλλες χώρες με πολύ χαμηλότερο κόστος εργασίας και χωρίς κοινωνική προστασία
- το αυξανόμενο κόστος της ενέργειας
- η έλλειψη θετικών λύσεων

Θα μπορούσαν να αναληφθούν ειδικές πρωτοβουλίες για τον επαναπατρισμό σε μειονεκτικές κατά το πλείστον περιφέρειες.

4.6 Η τάση του *reshoring* στις Ηνωμένες Πολιτείες

4.6.1 Οι αμερικανικές επιχειρήσεις βρίσκονται σε φάση προοδευτικού επαναπατρισμού της παραγωγής. Η μεταβολή αυτή αντανάκλα την απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της Κίνας ως κέντρου παραγωγής με χαμηλό κόστος μετά από χρόνια ραγδαίας αύξησης των μισθών και μιας ποικιλίας άλλων παραγόντων. Ένα από τα στοιχεία που ευνόησαν τον επαναπατρισμό είναι η μείωση των τιμών της ενέργειας στις Ηνωμένες Πολιτείες.

4.6.2 Στην Κίνα η πρόσφατη τάση οφείλεται στην αύξηση του κόστους εργασίας, των τιμών της ενέργειας, στις επιπτώσεις στην καινοτομία, στην κλοπή της πνευματικής ιδιοκτησίας και στην αυξημένη χρήση της τεχνικής ανάλυσης του συνολικού κόστους που αναγνωρίζει και υπολογίζει όλα τα έξοδα και τους κινδύνους. Με τη χρήση του TCO (Total Cost of Ownership –συνολικό κόστος ιδιοκτησίας) οι επιχειρήσεις ανάλυσης συμβάλλουν στον πραγματικό προσδιορισμό όλων των εξόδων που συνδέονται με τη διαδικασία της μετεγκατάστασης.

4.6.3 Οι βιομηχανικοί κλάδοι που συμμετέχουν στη διαδικασία επαναπατρισμού είναι οι παραγωγοί εργαλείων και αυτοκινήτων, πρωτογενών μετάλλων, μηχανημάτων, μεταλλικών ειδών, ρομποτικής, ιατρικών και επιστημονικών οργάνων, υγειονομικών ειδών, υπολογιστών και ηλεκτρονικών ειδών, χημικών προϊόντων, πλαστικών ειδών, ειδών συσκευασίας, κλπ.

4.6.4 Η λογική του επαναπατρισμού εφαρμόζεται στις αποφάσεις όλων επιχειρήσεων μεταποίησης. Επειδή οι επιχειρήσεις υιοθετούν μια πιο συνολική ανάλυση του κόστους διαπιστώνουν ότι η αύξηση του κόστους εργασίας που προστίθεται στο «κρυφό κόστος» των μετεγκαταστάσεων συχνά εξουδετερώνει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

4.6.5 Υπάρχει ένα κίνημα στο οποίο συμμετέχει η κυβέρνηση των ΗΠΑ και διάφορες ενώσεις για τη δημιουργία του νέου σήματος «*Made in America, Again*», με στόχο να παρακινεί τους πελάτες να αγοράζουν αμερικανικά προϊόντα και εξοπλισμό. Η «*Reshore now*» είναι μια άλλη πρωτοβουλία σε εθνικό επίπεδο για τον επαναπατρισμό των επιχειρήσεων στο αμερικανικό έδαφος⁽²¹⁾.

4.6.6 Οι επιχειρήσεις που επαναπατριζονται συνήθως μειώνουν τα αποθέματά τους κατά 50 %, υπάρχουν δε περιπτώσεις στις οποίες η μείωση των αποθεμάτων χαρακτηρίζεται από συντελεστές 3 και ξέι. Οι λόγοι για τη μείωση των αποθεμάτων είναι: οι καλύτεροι όροι πληρωμής, μικρότερες ποσότητες αποθήκευσης, μικρότεροι και αξιόπιστοι χρόνοι παράδοσης.

4.6.7 Στην έρευνα του MIT ρωτήθηκαν επίσης οι επιχειρήσεις ποια θα πρέπει να είναι η δράση της κυβέρνησης που θα κάνει τη διαφορά. Οι πέντε πρώτες δράσεις, κατά σειρά σπουδαιότητας, που μπορεί να αναλάβει η κυβέρνηση των ΗΠΑ για την τόνωση του επαναπατρισμού των αμερικανικών επιχειρήσεων είναι:

⁽²¹⁾ <http://www.reshorennow.org>

1. μείωση των τελών (68,3 %);
2. εκπτώσεις φόρου (65,9 %);
3. παροχή κινήτρων στην E&T (60,0 %);
4. παροχή καλύτερης εκπαίδευσης/κατάρτισης για τις απαιτούμενες δεξιότητες (43,8 %);
5. παροχή καλύτερων υποδομών (38,0 %).

4.6.8 Σύμφωνα με την Boston Consulting Group, οι τρεις πρώτοι παράγοντες που καθορίζουν την απόφαση επαναπατριsmού είναι: (i) το κόστος εργασίας, (ii) η εγγύτητα προς τον πελάτη, (iii) η ποιότητα του προϊόντος. Άλλοι παράγοντες αφορούν την πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το κόστος μεταφοράς, τον χρόνο παράδοσης και την ευκολία άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης από τις ενδείξεις φαίνεται ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες καθίστανται παραγωγός χαμηλού κόστους στον ανεπτυγμένο κόσμο, και έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνονται όλο και πιο ελκυστικές.

4.7 Ποιο είναι το αποτέλεσμα μελετών ή ερευνών όσον αφορά τη διαδικασία της επανεγκατάστασης στην ΕΕ; Περιορισμένες είναι οι μελέτες ή οι έρευνες σχετικά με τη διαδικασία του ευρωπαϊκού reshoring. Μια μελέτη για την μετεγκατάσταση των γερμανικών επιχειρήσεων έδειξε ότι από το ένα έκτο έως το ένα τέταρτο αυτών των επιχειρήσεων επαναπατρίστηκε εντός 4 ετών· γαλλικές επιχειρήσεις της τεχνολογίας των πληροφοριών (ΤΠ) που ανάθεσαν εξωτερικά εργασίες ΤΠ παραπονέθηκαν για απρόβλεπτες δαπάνες, για την ποιότητα, και για υλικοτεχνικά προβλήματα· μελέτη του Ηνωμένου Βασιλείου για τις επιχειρήσεις μεταποίησης που είχαν μεταφέρει την παραγωγή τους κατά το 2008 — 2009 δείχνει ότι το 14 % των επιχειρήσεων αυτών έχει ήδη επαναφέρει την παραγωγή του ⁽²²⁾. Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2010) 614 με θέμα «Ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης- Η ανταγωνιστικότητα και η βιωσιμότητα τίθενται στο επίκεντρο» αναφέρεται η ιδέα αλλά δεν χρησιμοποιείται ρητά ο όρος επανεγκατάσταση.

5. Τα αποτελέσματα της δημόσιας ακρόασης στις Βρυξέλλες και στο Μπέργκαμο

5.1 Κατά τη διάρκεια των δημόσιων ακρόασεων που διοργανώθηκαν από την ΕΟΚΕ στις Βρυξέλλες και στο Μπέργκαμο παρουσιάστηκαν εμπειρίες μετεγκατάστασης και επαναπατριsmού, με πιθανά μελλοντικά σενάρια σε διάφορους τομείς της μεταποιητικής βιομηχανίας στο πλαίσιο της διαδικασίας επανεκβιομηχάνισης της Ευρώπης.

5.2 Η παγκόσμια οικονομία καθοδηγείται κυρίως από δυνάμεις της αγοράς οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά την επιλογή μιας επιχείρησης όσον αφορά τη μετεγκατάσταση και/ή τον επαναπατριsmό των παραγωγικών της δραστηριοτήτων.

5.3 Η μελέτη στο Ηνωμένο Βασίλειο δείχνει ότι η μετεγκατάσταση σε χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας δεν είναι πάντα είναι το κλειδί για την επιτυχία. Η δομή της αλυσίδας αξίας και της «εφοδιαστικής αλυσίδας» αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής της επιτυχίας. Αν και το κόστος παραμένει το κύριο θέμα, η εξίσωσή του δεν προέρχεται μόνο από το κόστος εργασίας, αλλά και από το κόστος της υλικοτεχνικής υποστήριξης και της διαχείρισης. Η μελέτη επιβεβαιώνει ότι οι τρεις βασικοί λόγοι που οδήγησαν τις επιχειρήσεις να επανέλθουν ήταν η εξοικονόμηση κόστους που υπολειπόταν των προσδοκιών (50 %), τα προβλήματα με την ποιότητα (43 %) και η εγγύτητα της αγοράς (36 %). Μεταξύ άλλων λόγων περιλαμβάνονται η ικανότητα τήρησης των αυστηρών προθεσμιών παράδοσης, η προβολή και η σταθερότητα των προμηθευτών, καθώς και η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας.

5.4 Η πρόσβαση στην αγορά και στους πελάτες είναι και θα παραμείνει καθοριστικής σημασίας παράγοντας όσον αφορά τη λήψη απόφασης. Ορισμένοι τομείς αντιμετωπίζουν γεωγραφικά εμπόδια όταν πρόκειται να διεισδύσουν σε αγορές του εξωτερικού, μεταξύ των οποίων οι τοπικές απαιτήσεις, που καθιστούν συνεπώς απαραίτητη τη στρατηγική μετεγκατάστασης της παραγωγή τους αλλά και την παρουσία τους στην τοπική αγορά.

5.5 Η πρόσβαση στις υποδομές, η ενέργεια και οι μεταφορές, είναι ζωτικής σημασίας για τις επιχειρήσεις. Σήμερα, υπάρχουν χώρες με σύγχρονες και προσιτές υποδομές που ανταγωνίζονται τις ευρωπαϊκές υποδομές. Οι μελλοντικές επενδύσεις στον τομέα αυτό θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη.

5.6 Η επαγγελματική κατάρτιση και η εκπαίδευση διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο και δεν πρέπει να υποτιμώνται. Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν επενδύσει και επενδύουν πολύ στην εκπαίδευση των νέων τους, δημιουργώντας ανταγωνισμό με τους νέους μας. Οι τελευταίοι, λόγω της έλλειψης ευκαιριών για εξειδικευμένες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη, εκπατριζονται. Η ΕΟΚΕ επεξεργάζεται γνωμοδότηση με θέμα τη σχέση εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και επιχείρησης.

⁽²²⁾ Leibl, P., Morefield, R. and Pfeiffer, R. (2011), 'A study of the effects of backshoring in the EU' (Μελέτη για τις συνέπειες του επαναπατριsmού επιχειρήσεων στην ΕΕ), Πρακτικά της 13ης Διεθνούς Διάσκεψης της Αμερικανικής Εταιρείας επιχειρηματικών επιστημών και επιστημών της συμπεριφοράς http://asbbs.org/files/2010/ASBBS_%20Proceedings_13th_Intl_Meeting.pdf.

5.7 Η ETUC (Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων), υιοθέτησε στις 7 Νοεμβρίου 2013 το «Επενδυτικό σχέδιο για καλές θέσεις εργασίας και ένα βιώσιμο μέλλον», με στόχο την επαναφορά της ανάπτυξης στην ήπειρο, τη δημιουργία έως και 11 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας και την παρότρυνση των πολυεθνικών να μετεγκατασταθούν στην Ευρώπη λόγω της έντονης ζήτησης.

5.8 Οι ΜΜΕ επηρεάστηκαν έμμεσα από τη μετεγκατάσταση των μεγάλων βιομηχανιών, που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των παραγγελιών για την κατασκευή των εξαρτημάτων. Η αυτοκινητοβιομηχανία, για παράδειγμα, έχει μεταφέρει την παραγωγή της στις αναδυόμενες χώρες, κυρίως λόγω της αυξημένης ζήτησης στις αγορές αυτές. Αναμένεται μείωση περίπου 70 000 με 85 000 θέσεων εργασίας στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας.

5.9 Ο τομέας των αγαθών που παράγονται από την μεταλλουργία προβλέπει μεγάλη ζήτηση η οποία κατά τα δύο τρίτα θα προέλθει από τις αναδυόμενες αγορές το 2025. Για τον λόγο αυτό, ο κλάδος πρέπει να δημιουργήσει ένα δίκτυο διεθνών επαφών και να εξασφαλίσει την παρουσία του στην αγορά. Οι ευρωπαϊκές μεταλλουργικές και μηχανολογικές βιομηχανίες μετεγκαθίστανται στις αγορές του αναπτυσσόμενου κόσμου, όχι μόνο λόγω κόστους, αλλά και για να ανταποκριθούν στη ζήτηση με μια στρατηγική «in country for country» (στη χώρα για τη χώρα), και να εξασφαλίσουν την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών στους τοπικούς μεταποιητές και καταναλωτές.

5.10 Από τη δημόσια ακρόαση στο Μπέργκαμο προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα ⁽²³⁾:

- Το Offshoring δεν έχει εξαλειφθεί·
- Το Back- και near shoring συνιστούν δύο δυνατότητες, αλλά δεν είναι οι μόνες·
- Οι επαναπατριζόμενες θέσεις εργασίας δεν είναι οι ίδιες με αυτές που μετεγκαταστάθηκαν (διαφορετικοί αριθμοί, διαφορετικές επαγγελματικές δεξιότητες)
- Οι επιχειρηματίες πρέπει να εξετάζουν το «συνολικό κόστος της προμήθειας» και όχι μόνο το κόστος εργασίας (επενδύσεις σε κεφάλαια κίνησης· έλεγχος των ελαττωματικών εξαρτημάτων)
- Τα συνδικάτα πρέπει να εξετάζουν το «κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος» και όχι το «κόστος εργασίας για τις ώρες εργασίας» (καινοτομία προϊόντος/διαδικασίας, οργάνωση της εργασίας)
- Οι πολιτικοί ιδύνοντες πρέπει να εξετάζουν όλα τα στοιχεία που επηρεάζουν τη επιχειρηματική δραστηριότητα.

Βρυξέλλες, 29 Απριλίου 2014.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽²³⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group